

27. „Преводаческата дейност е търговска“

Агенциите често изтъкват, че преводаческата дейност по същността си е предприемаческа (търговска) дейност. Това твърдение е доста пресилено, тъй като по закон преводаческата дейност може да се извършва и от физически лица, регистрирани на свободна практика.

Но какво всъщност означава търговска дейност? Най-общо казано, това е дейност по покупко-продажба, производство или посредничество. Има и смесени форми.

Преводаческите агенции очевидно не извършват покупко-продажба на стоки, тъй като преводите не са готова продукция, която да се изложи в магазин или предлага по каталог. Те по-скоро се занимават с производство на нестандартни „стоки“ по поръчка на клиента. Обикновено се регистрират за извършване на широк кръг от дейности, като в графа „основен предмет на дейност“ посочват преводаческа дейност. За разлика от преводачите на свободна практика, които се регистрират само за конкретните езици, които владеят, като представят диплома, търговците се регистрират за извършване изобщо на преводи, всякакви преводи, без да представят диплома по нито един език.

Следва втора „регистрация“ на търговците, още по-лесна, този път във Външно, където

склучват прословутия „договор“ за извършване на официални преводи, превъзнасян като „оторизация“ или „лиценз“ за преводаческа дейност. За склучване на такъв договор се изисква представяне на списък с имена на преводачи, които уж ще работят за фирмата. Списъкът може да съдържа няколко имена, например на близки и роднини, завършили езикова гимназия или филология, без нито ден преводачески опит. Или пък имена на собственици на други фирми за преводи, някои от които или всички също „лицензирани“. Никой не проверява. През последните 20-тина години Външно е раздало хиляди „лицензи“ на търговци, винаги само на търговци и единствено на търговци, защото в остарелия му „правилник“ не съществува понятието „преводач на свободна практика“. Привилегированите от Външно търговци започват да се рекламират като „лицензирани агенции за преводи и легализации“.

Какво ли се крие зад любимата на търговците дума „агенция“? Тази дума не се възприема еднозначно от говорещите български език. В българския тълковен речник (1963) значението на тази дума е обяснено като: „1. Учреждение за разпространение на новини чрез телеграф, телефон или радио; 2. Предприятие за продажба на пътнически билети, за даване реклами във вестници, за разпространение на периодичен печат и др.“

В по-новия многотомен речник на бъл-

гарския език (т. I, 1977) значението на „агенция“ е разтълкувано като „1. Представителство или служба за транспорт, посредничество или информация; 2. Зданието или канцеларията, където се помещава такова представителство или служба“. Тук се споменава „посредничество“. Такова е и едно от значенията на думата *agency* в английски.

Значи, в съвременния български език, въпреки различните тълкувания, думата „агенция“ често има значение на „предприятие за посредничество“. Връзката на думата с първоначалното значение на латинския глагол *ago* до известна степен се е нарушила, но все пак не съвсем: едно от значенията на този многозначен глагол е „уговарям, преговарям“. Разбира се, диапазонът от значенията му е доста широк, като се тръгне от „карам“ и „водя“, мине се през „създавам“ и „произвеждам“ или „върша“ и „правя“ и се стигне до „ограбвам“ и „плячкосвам“.

Агенциите за преводи обаче не наблягат на значението „посредничество“, когато се рекламират. Те дори твърдят, че едва ли не сами, със „свои“ преводачи, „създават“, „произвеждат“ или „правят“ преводи. А всъщност ограбват „своите“ преводачи и плячкосват труда им.

Как се стигна дотук? Много просто. Вижда се от широко разпространеното название на тези агенции: „преводачески агенции“. Чрез това название най-вече се внушава, че агенциите са на преводачи. Съдиите от Върховния

административен съд дори ги нарекоха фирми-преводачи. И наистина, агенциите се рекламират точно като фирми-преводачи - „извършваме преводи“, „разполагаме с преводачи“ и т. н.

В интерес на истината, повечето от агенциите, появили се в края на 1980-те и началото на 1990-те години, наистина са били учредени и притежавани от преводачи. Тогава обаче думата „агенция“ все още не беше толкова популярна и тези фирми биваха наричани „бюра“ по аналогия на някогашните бюра за преводи на съюза на преводачите. Тук думата „бюро“ е със значение „кантора“. Все още дори някои от тези фирми съдържат в името си думата „бюро“. Тази дума би била съвсем подходяща, ако в тези бюра работеха преводачи-съдружници или преводачи, назначени на трудов договор. Това биха били преводачески кантори, а не агенции.

Разбира се, някои от бюрата-агенции все още по традиция поддържат в персонала си по няколко преводача на трудов договор, които обикновено са специалисти по езици, от и на които най-често се правят преводи. Към преводачите в тези бюра-агенции можем да причислим и самия собственик, който при учредяването на фирмата е бил действащ преводач. Собственикът-преводач обаче постепенно започва да прехвърля своите преводи на друг преводач, евентуално назначен от него на трудов договор. Това се прави с цел собственикът

да се освободи, за да може да се занимава с организационна работа или друга дейност, която му носи по-високи приходи, например организиране и техническо осигуряване на устни преводи по време на различни мероприятия. И така, лека-полека собственикът на бюроагенцията престава да превежда, прехвърля и организационната работа на офис мениджър или мениджъри и се превръща в почетен управител на фирма, от която получава дивиденди, а самият той се отдава на удоволствия и пътешествия по белия свят.

По-нататък развитието на бюроагенцията ни е ясно. Постепенно то престава да бъде бюро, а се превръща в истинска агенция, в която вече не работи нито един преводач, а персоналът се състои от офис мениджър или мениджъри, чиято задача е да поддържат актуален списък с преводачи и все по-агресивно да рекламират „преводаческата дейност“ на агенцията.

По този начин някогашните преводачески бюра се превръщат в посреднически агенции за преводи. В спомена на собствениците им обаче остава отдавна отминалото време и навикът да се наричат преводачи. Някои от тези бивши преводачи с умиление си спомнят за това, че някога са били преводачи, затова се отнасят по-човешки към имената от списъците. Случва се дори да проявят колегиалност към свои колеги с фирми, които продължават да превеждат в продължение на десетки години.

Упоритостта, с която тези преводачи отстояват професията си, може би дори извиква някакъв оттенък на съжаление у бившите преводачи-собственици на агенции, защото те трудно могат да разберат как някой може цял живот да се блъска с преводи.

Съвсем ясно е, че агенции, в които вече няма нито един преводач, не могат да бъдат наричани преводачески. Това са посреднически фирми, които се представят за преводачески. На клиентите казват, че са „лицензирани“ да извършват преводи на всякакви езици, а често не различават дори на какъв език е получен материал за превод. Обещават конфиденциалност, а зад гърба на клиентите материалите за превод излизат от фирмата-лъжеизпълнител и се насочват по неведоми пътища към външни изпълнители, подизпълнители и подизпълнители на подизпълнителите.